

CARLES
PUIGDEMONT
DE CATALAANSE CRISIS

EEN KANS
VOOR EUROPA

Gesprekken met
Olivier Mouton

 | LANNOO

Inhoud

	Inleiding	7
1	— ‘Als kind mocht ik niet zeggen dat mijn naam Carles was...’ De wortels van mijn onafhankelijkheidsstreven	15
2	— ‘De staatsgreep van Madrid’ De aanleiding tot de crisis	37
3	— ‘Wij zijn pragmatici, geen nationalisten’ De verantwoordelijkheid van Madrid	59
4	— ‘In Brussel ging ik op zoek naar Europa’ Mijn ballingschap in België	77
5	— ‘Ik was voorbereid op de gevangenis’ Mijn arrestatie en mijn strijd in Duitsland	95
6	— ‘Nelson Mandela is mijn grote voorbeeld’ Geweldloos verzet	109
7	— ‘Het respect is zoek’ De Spaanse repressie	115
8	— ‘Het Catalonië van Barça’ Waardevolle sociale steun	131
9	— ‘Catalonië, een burgerexperiment’ Het alternatieve plan voor een Catalaanse staat	137

10	— ‘Europa verkeert in crisis’	153
	Het stilzwijgen van de Europese Unie	
11	— ‘Mijn Verenigde Staten van Europa’	163
	Mijn project voor een vernieuwde Unie	
12	— ‘Mijn voorstel om een uitweg te vinden uit de Catalaanse crisis’	179
	Hoe we tot een oplossing kunnen komen	

Inleiding

Al een tijdlang, en vooral sinds vorig jaar, is de situatie in Catalonië een onderwerp dat wereldwijd met argusogen wordt gevolgd in de pers. Het heeft de aandacht van heel wat mensen getrokken, mensen die dat land tot dan misschien amper op een kaart konden aanduiden. Talloze gezinnen zijn nu op de hoogte van de strijd die Catalonië voert om een onafhankelijke, uitgesproken democratische republiek te worden, en over de brutale repressie door Spanje, een staat die een democratische traditie heeft die veel minder diep verankerd is dan in de grote lidstaten van de Europese Unie.

Het is niet makkelijk om de feiten in een boek samen te vatten, ook omdat de crisis nog altijd voortduurt. De geschiedenis kan altijd onverwachte wendingen nemen en vooruitzichten op hun kop zetten die enkele weken eerder nog onomkeerbaar leken. De politieke, juridische en persoonlijke omstandigheden zijn aanzienlijk geëvolueerd tussen het moment dat ik begon te praten met journalist Olivier Mouton, een onmisbare schakel voor dit project, en het moment waarop we dit boek hebben afgerond. De Spaanse regering die het Catalaanse onafhankelijkheidsstreven zo brutaal heeft aangevallen, is van de macht verdreven door een parlementaire meerderheid die de socialistische partij heeft bijeengebracht. Die had dat niet gekund zonder de steun van minderheden die voor soevereiniteit pleiten, met name de Basken en de Catalanen. Mariano Rajoy, de onverzettelijke premier die niet in staat was te handelen zoals een democraat, met name door te luisteren naar een deel van het volk dat zich niet langer Spaans voelde, heeft de politiek verlaten. De leden van mijn regering die nog op vrije voeten waren en de voorzitter van het parlement tijdens de vorige legislatuur zijn in

Spaanse gevangenen opgesloten. Eerder waren de twee leiders van de grootste Catalaanse burgerbewegingen al opgesloten, Jordi Sánchez en Jordi Cuixart, en twee leden van mijn regering, vicepresident Oriol Junqueras en minister van Binnenlandse Zaken Joaquim Forn. Ikzelf heb twaalf dagen in een cel gezeten in Duitsland, in de stad Neumünster. Ik ben gearresteerd op basis van een tweede Europees aanhoudingsbevel toen ik van Finland naar België wou terugkeren om me daar ter beschikking te stellen van het gerecht. Ik woonde op dat moment in België en had daar al stappen ondernomen om me tegen het eerste aanhoudingsbevel te verdedigen. Op de dag dat de andere leden van de regering zijn opgepakt, heeft de secretaris-generaal van Esquerra Republicana de Catalunya besloten in Zwitserland in ballingschap te gaan. De zanger Valtònyc, veroordeeld tot meer dan drie jaar gevangenis omdat hij in een van zijn raps tegen de Spaanse monarchie fulmineert, is eveneens in ballingschap gegaan. Hij trok ook naar België, om van daaruit de verontrustende aanval op de fundamentele rechten in Spanje aan de kaak te stellen. Intussen maalt de Spaanse juridische molen verder en stapelen zich in Europa de mislukkingen op. In de vier Europese landen waarin het conflict wordt uitgevochten (België, Duitsland, Schotland en Zwitserland) heeft de juridische strategie van Spanje geen enkele overwinning opgeleverd met betrekking tot de belangrijkste aanklacht tegen mij: die van rebellie. De Europese publieke opinie, vooral in de landen waar wij, de acht personen in ballingschap, ons hebben gevestigd, weet nu wat er echt aan de hand is. Het is een realiteit die mensen niet kenden of die werd uitgelegd aan de hand van clichés die het onmogelijk maakten om precies te weten wat er gaande was.

Vandaag vraagt een deel van de publieke opinie zich af hoe het mogelijk is dat de leden van een democratisch verkozen regering in de gevangenis zitten of tot ballingschap gedwongen zijn, enkel en alleen

omdat ze een referendum over zelfbeschikking hebben georganiseerd. Een parlementaire meerderheid, verkozen na vrije verkiezingen met een hoge opkomst, had daar overigens mee ingestemd. Mensen vragen zich ook af hoe het mogelijk is dat men niet over dat referendum heeft kunnen onderhandelen, of nu opnieuw kan onderhandelen, om datgene mogelijk te maken wat in een democratie vanzelfsprekend zou moeten zijn: dat een volk democratisch over zijn toekomst kan beslissen.

Het traject dat we, ook letterlijk, hebben afgelegd en het feit dat de context tijdens het tot stand komen van dit boek zo vaak is veranderd, helpen om de reikwijdte ervan in te zien. Mijn eerste gesprekken met Olivier Mouton voerde ik in kleine appartementen in Waterloo, waar ik woonde nadat ik enkele beslissende weken in een hotel in Leuven had verbleven. Daarna spraken we elkaar in het huis in Waterloo waar we het hoofdkwartier van de Raad van de Republiek hadden ondergebracht. Vervolgens praatten we in een hotel in Berlijn, kort nadat ik de gevangenis in Neumünster had verlaten, en nu herlees ik het boek en leg ik er de laatste hand aan in een prachtig dorp in de Duitse deelstaat Schleswig-Holstein, in het seizoen waarin de kersen rijp zijn en het graan de uitgestrekte velden goudgeel kleurt.

Ik moet toegeven dat het voor ons Catalanen ronduit moeilijk is om eenvoudig, kort en efficiënt te zeggen wat we willen zeggen. Nochtans is het onze taak om te verklaren wat we doen. We moeten ons tot de Europese burgers richten en hun het verhaal vertellen van het conflict waar we nu middenin zitten, zonder te vervallen in karikaturale informatie en propaganda, fake nieuws, desinformatie en geruchten van de sociale media. Dat verhaal is niet exclusief maar wel noodzakelijk, opdat de Europese burger, gechoqueerd door wat er van 1 oktober 2017 tot nu is gebeurd, informatie uit de eerste hand zou hebben. Zo krijgt hij meer inzicht in een crisis die ook hem rechtstreeks aanbelangt. Hij

zal alle elementen uit ons verhaal kunnen aftoetsen aan de informatie die hij vindt bij de groepen die zich tegen de onafhankelijkheid verzetten, en misschien zelfs bij de Spaanse diplomatie. Dat moet hem toelaten de situatie te begrijpen en er zich een goed onderbouwde mening over te vormen.

Ons verhaal belangt elke Europese burger aan, want de Catalaanse crisis is een Europese crisis en niet enkel een Spaanse, interne crisis. Ze stelt de Europese Unie op de proef, ze test of die in staat is de belangen van de burgers boven de belangen van bepaalde lidstaten te plaatsen. Dit is een uitgelezen kans om het Europese engagement ten opzichte van de fundamentele rechten en vrijheden te versterken – of, indien men faalt, te verzwakken. De Catalaanse crisis biedt Europa eigenlijk de kans te bewijzen dat de mensenrechten het hoogste goed zijn, een standpunt dat Europa inneemt tegen autoritaire regimes die regio's inlijven, maar die bang zijn voor Europa wanneer het zich opwerpt als beschermer van de mensenrechten: Rusland, China, de Verenigde Staten. Ik denk dat heel wat Europeanen zich persoonlijk gekwetst voelen door de achteruitgang van de rechten en vrijheden in zowat elk deel van de Unie. Dat willen we niet, dat is niet waar wij voor staan. Het maakt niet uit of het in Hongarije, Polen of Spanje is: wanneer in een regio binnen de Unie de vrijheid van meningsuiting bedreigd wordt of de onafhankelijkheid van het gerecht niet gegarandeerd is, dan heeft die evolutie gevolgen voor alle Europese burgers. We voelen ons allemaal bedreigd door die achteruitgang, in die mate zelfs dat sommigen beslissen zich te mobiliseren en de straat op te gaan om de Europese waarden te verdedigen.

Dat is wat wij op 1 oktober 2017 in Catalonië gedaan hebben. Toen we de stembussen met ons lichaam beschermden, de politie ons gewelddadig aanpakte en justitie ons onverbiddeijk vervolgde, waren we

ons er ten volle van bewust dat we dat deden om de Europese fundamentele rechten te beschermen. Het Europa waarin wij willen leven, het Europa dat wij mee willen opbouwen is meer gebaat bij burgers die stembussen beschermen dan bij een staat die de politie op die burgers afstuurt om ze met extreem geweld te onderdrukken. De beelden van dat geweld staan voor altijd in ons geheugen gegrift. Daarom beweren we, ik herhaal het nog een keer, dat dit een Europese aangelegenheid is en geen interne zaak van een of andere staat. Wij willen geen toekomst buiten Europa, maar wij willen ook de vreedzame en geweldloze Catalaanse revolutie niet opgeven, net zomin als de radicale democratie ten dienste van een debat om Europa te verbeteren.

Om al de redenen die ik hierboven heb aangehaald voel ik de noodzaak om me tegenover de Europese burgers te verklaren, de vragen te beantwoorden die deze crisis oproept en de onduidelijkheden op te helderen die bij elk conflict van deze omvang ontstaan.

In deze crisis heb ik persoonlijk een rol moeten spelen die ik me nooit had kunnen voorstellen. In een mum van tijd is mijn leven ingewikkeld geworden en waren er miljoenen ogen op mij gericht. Daar kun je nooit op voorbereid zijn, toch niet als je het zelf niet hebt gezocht. Een samenloop van omstandigheden en beslissingen heeft me op een ongeziene manier overweldigd. Ik leidde een bijna anoniem leven in het Catalaanse binnenland, waar iedereen elkaar kent en 'goeiedag' en 'bedankt' zegt, iets wat in grote steden overal ter wereld niet meer gebeurt. Bijna van de ene op de andere dag werd ik naar de wereld van tv-journaals en wereldwijde krantenkoppen gekatapulteerd. Ik heb gezien hoe mijn familienaam, waarvan de meeste Spaanse politici en journalisten vinden dat hij onuitsprekbaar is, perfect werd uitgesproken door internationale radio- en tv-commentatoren. Op enkele maanden

tijd heb ik moeten leren leven met het feit dat ik een publieke figuur ben en dat er maar weinig ruimte is om onzichtbaar te zijn, ook al is dat absoluut noodzakelijk om gezond te blijven en te herstellen.

Niemand zal ervan opkijken als ik zeg dat niet alles gelopen is zoals ik het gehoopt had, persoonlijk noch politiek. Soms is het zelfs helemaal anders gelopen. Ik was van plan de politiek te verlaten na mijn mandaat als president van de Generalitat, maar dat is niet gebeurd. Ik droomde ervan het laatste deel van mijn actieve leven in alle discretie door te brengen. Het is een fase waarin je je nog hetzelfde voelt als vroeger, maar waarbij je meer naar het einde kijkt dan naar het begin. Dat is er duidelijk ook niet van gekomen.

Maar toch herken ik mezelf nog, ik kan mezelf in de spiegel aankijken. Ik weet niet hoe ik moet uitleggen wie ik ben en ik vind het moeilijk om een link te leggen naar mijn biografie, tenzij wanneer het om persoonlijke passages gaat. In het voorbije jaar ben ik verschillende keren verplicht geweest me die passages te herinneren en erover te praten. Enerzijds omdat ik een volslagen onbekende was en het objectief gezien interessant was om biografische elementen te onthullen die konden helpen om mijn persoonlijkheid te schetsen. Dat is nu eenmaal een van de doelstellingen van de journalistiek, binnen de grenzen van de ethiek en de professionele deontologie tegemoetkomen aan interesses. Anderzijds omdat men er altijd toe neigt fenomenen zoals de grote Catalaanse mobilisatie in diskrediet te brengen door ze voor te stellen als het resultaat van de rol van een leider die om de een of andere mysterieuze reden de historische taak heeft gekregen een volk naar zijn toekomst te leiden. Met andere woorden, men wil de Catalaanse revolutie, die helemaal niet klassiek of ouderwets is, in de mal van het klassieke, ouderwetse messianisme passen. Op die manier is alles makkelijk te verklaren... en te bestrijden: als de leider valt, is de revolutie afgelopen.

Door de leiders gevangen te zetten wordt het onafhankelijkheidsproces gevangengezet.

Dat idee is niet alleen verkeerd, het is een grove belediging voor een natie die allerlei bedreigingen en aanvallen heeft overwonnen en erin geslaagd is te overleven. Niet dankzij een of andere leidersfiguur, maar dankzij een attitude van maatschappelijke verantwoordelijkheid en solidariteit tussen het volk, een attitude die van generatie op generatie sterker is geworden. De taal, de cultuur en de instellingen hebben altijd steun gevonden bij de bevolking, die ze heeft bewaard toen staten – de Spaanse en de Franse – de opdracht gaven ze te vervolgen en te verbieden. Het is die ingesteldheid, en niet de trouw aan een leider, die ons hier heeft gebracht. Die ingesteldheid verklaart de massale, vreedzame demonstraties die sinds 2012 elk jaar op 11 september worden georganiseerd, en ze heeft ook de overwinning van 1 oktober mogelijk gemaakt. En die attitude zal ons ook helpen om de problemen het hoofd te bieden die nog moeten komen. Francesc Pujols, de Catalaanse filosoof en dichter die de architectuur van Gaudí claimde en een grote fan en vriend van Salvador Dalí was, definieerde die attitude met een uitspraak die intussen beroemd is geworden: ‘Het Catalaanse gedachtegoed veert altijd weer op en overleeft iedereen die het wil begraven.’

Er wordt weleens gezegd dat elke Catalaan diep vanbinnen een beetje een anarchist is. De realiteit gebiedt me te zeggen dat we ons cultureel, economisch en sociaal heel vaak in de marge hebben moeten ontwikkelen. Daarbij moesten we vaak opboksen tegen de acties van een centralistische, uniformistische, autoritaire staat. In 1714, na de nederlaag in de successieoorlog om de Spaanse kroon, werden de Catalaanse staatsstructuur en instellingen volledig afgeschaft en dat heeft ertoe geleid dat de Catalanen in het algemeen een koele houding aannamen

tegenover de regering en staatsinmenging. Ik geef even een voorbeeld. Het Spaans Instituut voor strategische studies en het ministerie van Defensie hebben in september 2013 een studie uitgevoerd waaruit bleek dat slechts 25,8% van de Catalanen hun kinderen aanmoedigde om bij het leger te gaan. Dat percentage lag veel lager dan in Madrid (49,1%), Valencia (53,4%), Andalusië (58,6%), Aragon (66,1%) en Murcia (70,5%).

Ik maak deel uit van die realiteit. Net zoals miljoenen anderen. En we zijn in actie gekomen om via juridische weg een onafhankelijke staat te krijgen. In zekere zin breken we op die manier met de historische traditie, maar het is absoluut niet onze bedoeling een staat te creëren die regeert op de manier waarop Spanje regeert en die net zo georganiseerd is, met als enige verschillpunten de grootte en de naam. Daarvoor zal in Catalonië nooit een sociale, republikeinsgezinde meerderheid te vinden zijn. De staat die wij willen opbouwen put uit die traditie en kijkt naar een toekomst waarin de traditionele staten zullen moeten evolueren. Wij willen een Catalaanse staat om de bal-last en de inefficiënte van een verouderde staat overboord te gooien. En we zijn met miljoenen mensen die dat willen.

Ik ben een van hen, en de omstandigheden hebben ervoor gezorgd dat ik de taak van regeringsleider op me heb genomen om de overgang van autonomie naar onafhankelijkheid in goede banen te leiden.

1

—

‘Als kind mocht ik
niet zeggen dat mijn naam
Carles was...’

**De wortels van mijn
onafhankelijkheidsstreven**

Het idee van onafhankelijkheid is voor mij iets natuurlijks. Ik ben Catalaan omdat ik me Catalaan voel. Ik heb niet op een dag beslist dat ik zo wou zijn. Het catalanisme is altijd aanwezig geweest in onze familie, en in veel families in Catalonië. Mijn moeder herinnert zich de tijd dat ze als kind in Barcelona opgroeide. Als ze Catalaans sprak, zeiden de mensen tegen haar: 'Zwijg, praat zoals het hoort!' In het openbaar Catalaans spreken was verboden, maar ze begreep niet waarom dat zo was. Op 28 juli 1940 keurde de burger-gouverneur van Barcelona een besluit goed dat moest leiden tot 'de herinvoering van de nationale taal als enige taal in alle documenten en relaties met betrekking tot het openbare leven in deze provincie'. Het was een van de vele officiële maatregelen die de fascistische autoriteiten tegen de Catalaanse taal verordenden.

Ik ben niet in het Catalaans onderwezen: ik sprak de taal wel thuis en met mijn vrienden op straat, maar onder Franco was het verboden Catalaans te gebruiken op school, in contacten met de overheid, in de media, tijdens publieke evenementen... Ik kon niet schrijven in het Catalaans en het was zo goed als onmogelijk om er iets in te lezen. Voor ons was Spaans de taal van het gezag. Ik heb geen spijt dat ik Spaans kan, zeker niet, ik hou van de literatuur en ik schrijf het zonder problemen. Maar wij waren letterlijk analfabeten als het op onze eigen taal aankwam, en dat heeft driehonderd jaar geduurd. Het was verboden Catalaans te praten in het overheidsapparaat, in de rechtbank en in de winkels. Het kon zelfs nog sterker: een rechter die in Catalonië kwam werken, was niet verplicht Catalaans te kunnen. Dat was niet normaal, want het leidde tot zelfcensuur in onze eigen taal, mensen waren bang dat de rechter een andere uitspraak zou vellen als ze Catalaans spraken.

In mijn familie hebben we altijd al over politiek gepraat. In het begin van de 20ste eeuw was mijn overgrootvader burgemeester. Mijn twee

www.lannoo.com

Registreer u op onze website en we sturen u regelmatig een nieuwsbrief met informatie over nieuwe boeken en met interessante, exclusieve aanbiedingen.

Coverbeeld: Belga

Coverontwerp: Studio Lannoo

Vormgeving: Studio Lannoo i.s.m. Katrien Annys, www.jacquesbooks.be

Redactie: Olivier Mouton

Vertaling: Katrien Meuleman

© Uitgeverij Lannoo nv, Tielt, 2018 en Carles Puigdemont

D/2018/45/628 – ISBN 978 94 014 5464 3 – NUR 740

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch of op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.